

**HUMAN
RIGHTS
HOUSE**
FOUNDATION

**KUĆA
LJUDSKIH
PRAVA**
ZAGREB

PRAVA BRANITELJA LJUDSKIH PRAVA

**NAČELA I STANDARDI ZAŠTITE
I OSNAŽIVANJA RADA NA
LJUDSKIM PRAVIMA**

●	JAČANJE POZITIVNOG NARATIVA	3
●	JAVNA PODRŠKA BRANITELJIMA LJUDSKIH PRAVA	7
●	DOKIDANJE KRIMINALIZACIJE BRANITELJA LJUDSKIH PRAVA	9
●	UKIDANJE RESTRIKCIJA NA IZVORE FINANCIRANJA NEVLADINIH ORGANIZACIJA	11
●	POŠTIVANJE NEOVISNOSTI NEVLADINIH ORGANIZACIJA	13
●	IZBJEGAVANJE PRAVNIH RESTRIKCIJA I RESTRIKCIJA U PROCESU REGISTRACIJE	15
●	UKIDANJE SVIH OBLIKA ODMAZDE	17
●	UKIDANJE ARBITRARNIH UHIĆENJA I PRITVARANJA	19
●	UVAŽAVANJE DRUGAČIJH MIŠLJENJA	21
●	OSIGURAVANJE SLOBODNOG PRISTUPA MEDIJIMA	23
●	OLAKŠAVANJE MIRNIH PROSVJEDA	25
●	SPRJEČAVANJE NEKAŽNJVANJA, PREUZIMANJE ODGOVORNOSTI	27
●	POZIVANJE NA ODGOVORNOST POSLOVNIH SUBJEKATA	29
●	ZAŠTITA BRANITELJICA LJUDSKIH PRAVA	31
●	ZAŠTITA PRAVNIKA ZA LJUDSKA PRAVA	33
●	ZAŠTITA BRANITELJA LJUDSKIH PRAVA MANJINA	35
●	ZAŠTITA ČLANOVA OBITELJI BRANITELJA LJUDSKIH PRAVA	37
●	MEĐUNARODNI STANDARDI U REZOLUCIJAMA	38
●	MEĐUNARODNI STANDARDI KROZ 20 GODINA	40

Publikacija “Prava branitelja ljudskih prava” ima za cilj promicati i izgraditi razumijevanje međunarodnih standarda te osigurati jasan, dostupan i ciljani uvid u standarde i kontekst koji ih okružuje. Publikaciju je izradila Human Rights House Foundation kao suradnički projekt s mrežom Kuća ljudskih prava u svrhu unapređenja nacionalne provedbe ovih standarda.

JAČANJE POZITIVNOG NARATIVA

Branitelji ljudskih prava diljem svijeta rade kako bi doprinjeli razvoju društva, izgradnji mira i demokracije. Oni su pokretači pozitivnih promjena i razvoja te je njihova uloga u zaštiti i promicanju univerzalnih ljudskih prava ključna.

„U vremenu kada su branitelji ljudskih prava napadani, maltretirani i stigmatizirani diljem svijeta... moramo odati priznanje tisućama ovih žena i muškaraca kojima uistinu mnogo dugujemo“, istaknuo je UN-ov posebni izvjestitelj za branitelje ljudskih prava, Michel Forst.

Ipak, prijetnje, napadi, kaznene prijave i restrikcije usmjerene protiv branitelja ljudskih prava u porastu su diljem svijeta. Državni i drugi akteri nastoje promijeniti narativ o braniteljima ljudskih prava: umjesto kao zaštitnike građana, prikazuje ih se kao neprijatelje države, dok se njihov rad sistematski opstruira sve učestalijim sužavanjem prostora temeljnih sloboda i restrikcijama na inozemne izvore financiranja.

Human Rights House Foundation (HRHF) vjeruje da je izuzetno važno promijeniti ovakav narativ te na nacionalnoj razini povećati razumijevanje i implementaciju međunarodnih standarda koji štite i

podupiru branitelje ljudskih prava. Mnogo je još rada potrebno uložiti u implementaciju i smanjivanje jaza između dogovorenih normi i stvarnosti na terenu.

Kontekst je sljedeći: situacija za branitelje ljudskih prava se pogoršala, ali su međunarodni standardni njihove zaštite u posljednjih nekoliko godina ojačani. Usvajanjem niza značajnih rezolucija od 2013. godine, UN je napokon 2017. godine konsenzusom usvojio rezoluciju kojom ističe važnost uloge i rada branitelja ljudskih prava.

Ovi su trendovi, naravno, povezani: što je više prijetnji i restrikcija, veća je potreba za odgovorom međunarodne zajednice, i to u obliku standarda i načela zaštite branitelja ljudskih prava.

Međutim, to je u međunarodnom kontekstu dovelo do situacije u kojoj države sve više usvajaju tekstove rezolucija i deklaracija kojima se štite i podržavaju branitelji ljudskih prava, dok istovremeno u vlastitim zemljama opstruiraju njihove aktivnosti. Uvođenje međunarodnih standarda u nacionalnu praksu jedan je od najvećih izazova implementacije, a ujedno i srž rada Kuća ljudskih prava i HRHF-a.

“Duboko se divim hrabrosti i požrtvovnosti branitelja ljudskih prava. Ovi pojedinci i organizacije naše su oči, uši i savjest”, naveo je UN-ov glavni tajnik António Guterres.

Rezolucija iz 2017. godine osigurala je uvjete za društvenu afirmaciju branitelja ljudskih prava te ujedno predstavlja i priliku za promišljanje i unapređivanje razine zaštite u svakoj zemlji. Ovo je prilika koju bi branitelji ljudskih prava i civilno društvo trebali iskoristiti.

Glasanje konsenzusom značajno legitimira međunarodne i nacionalne aktivnosti koje promiču rad branitelja ljudskih prava, pa čak i kod vlada koje su neprijateljske prema njima. Obzirom na to da su sve države podržale rezoluciju na međunarodnoj razini, aktivnosti povezane s braniteljima ljudskih prava trebaju uživati veću podršku na nacionalnoj razini.

KORIŠTENJE OVE PUBLIKACIJE

Kako bi implementacija standarda bila učinkovita, izuzetno je važno da branitelji ljudskih prava poznaju i razumiju vlastita ljudska prava.

Ovom publikacijom HRHF nastoji promicati i graditi razumijevanje međunarodnih standarda te pružiti jasan i dostupan uvid u standarde i kontekst kojih ih okružuje. Riječ je o alatu koji će braniteljima ljudskih prava omogućiti diseminaciju standarda na nacionalnom nivou, suradnju s institucijama i pozivanje država da preuzmu odgovornost za međunarodno preuzete obveze. Također, ova publikacija služi i kao poticaj na raspravu o važnosti branitelja ljudskih prava i njihovog rada.

Publikacija obuhvaća 16 standarda temeljenih na sadržaju značajnih rezolucija povezanih s braniteljima ljudskih prava i njihovim radom te sažima glavne odrednice svakog standarda navedenog u rezolucijama.

Ovi jasni i dostupni standardi mogu pomoći braniteljima ljudskih prava da bolje razumiju razinu zaštite, a predstavljaju i alat u kampanjama podizanja svijesti u javnosti. Također, ovi standardi braniteljima ljudskih prava mogu biti od koristi u zagovaračkim aktivnostima u njihovim zemljama.

Publikacija ujedno donosi uvid u interpretaciju i analizu implementacije ovih standarda po uzoru na komentare stručnjaka, poput UN-ovih posebnih izvjestitelja i iskustava HRHF-a te Kuća ljudskih prava u zapadnoj

i istočnoj Europi, Balkanu i Kavkazu. Ova publikacija izlaže i pregled trendova koji utječu na svaki pojedini standard te daje preporuke za njegovu implementaciju.

Ključno je podsjetiti države na obveze koje proizlaze iz prihvaćenih standarda i pozvati ih na odgovornost za njihovu implementaciju. Branitelji ljudskih prava mogu koristiti ovu publikaciju kao alat koji će im pomoći da podsjetite države na njihova međunarodna stajališta - na to jesu li kosponsorirali rezoluciju o braniteljima ljudskih prava, glasali za ili protiv ili pak ostali suzdržani.

Sažeti prikaz glasačkog zapisa pojedine zemlje pokazuje međunarodno postupanje država, što pridonosi vidljivosti i transparentnosti preuzetih obveza, odnosno neispunjavanju istih. Standardi donose i pozitivne i negativne obveze - bilo da se radi o poduzimanju aktivnosti ili suzdržavanju od njih. Ovisno radi li se o pozitivnim ili negativnim obvezama, standardi su prikazani u crvenoj ili zelenoj boji.

Osim država, i drugi akteri također mogu imati koristi od ovog alata i standarda, budući da bi svi trebali biti upoznati s radom branitelja ljudskih prava, izazovima s kojima se susreću i neprijateljskim okruženjem u kojem djeluju.

TKO JE BRANITELJ LJUDSKIH PRAVA?

Branitelji ljudskih prava su pojedinci koji mirnim putem i bez diskriminacije promiču i štite sva ljudska prava. Mogu se udruživati u neformalne ili formalne skupine, odnosno organizacije, poput udruga ili fondacija. Bilo tko, neovisno o profesiji, može biti branitelj ljudskih prava jer se identificiraju prema tome što rade, a ne koje je njihovo zanimanje. Branitelji ljudskih prava su volonteri, aktivisti, profesionalci i stručnjaci u području ljudskih prava - odvjetnici koji rade na slučajevima, novinari ili medijski radnici, sindikalisti, profesionalci koji se bave razvojnom pomoći i ostali.

Aktivni u svim dijelovima svijeta, branitelji ljudskih prava uglavnom rade na lokalnom ili nacionalnom nivou, pridonoseći tako unaprijeđenju poštivanja ljudskih prava u vlastitim zajednicama ili zemljama. Također, kako bi ostvarili suradnju s međunarodnom zajednicom po pitanju ljudskih prava, neki od njih se angažiraju u zagovaračkom radu pri UN-u, regionalnim tijelima poput Europske unije ili Vijeća Europe.

Pravo da se djeluje kao branitelj ljudskih prava podrazumijeva neometano djelovanje na zaštitu i promociju ljudskih prava koje je po potrebi zaštićeno i nacionalnim zakonodavstvom. To pravo također podrazumijeva rad na svim ljudskim pravima i pravo na izbor metode rada, bilo da se radi o zagovaranju za ljudska prava mirnim prosvjedima ili putem

Fotografija: Branitelji ljudskih prava mreže Kuća ljudskih prava okupljeni u Oslu

društvenih mreža, pokretanjem organizacija koje se bave ljudskim pravima, angažiranjem na pravnim slučajevima ili bilo kojom drugom nenasilnom metodom. Ovo pravo povezano je s uživanjem brojnih drugih prava, prije svega temeljnih prava na slobodu izražavanja, udruživanja i okupljanja, ali i brojnih drugih, kako je naznačeno u standardima navedenim u ovoj publikaciji.

DODATNI IZVORI

Ova publikacija nastala je kao dio kampanje HRHF-a i Kuća ljudskih prava u cilju promicanja, osnaživanja i podupiranja rada branitelja ljudskih prava i standarda njihove zaštite.

HRHF je proizveo dodatne vizualne materijale vezane za standarde i aneks s detaljnim referencama na rezolucije. Svi materijali, vijesti i uvidi u aktivnosti HRHF-a i Kuća ljudskih prava bit će objavljeni na humanrightshouse.org i kucaljudskihprava.hr.

U sklopu kampanje, Kuće ljudskih prava prevest će i prilagoditi ovu publikaciju i povezane materijale na svoje jezike koji će također biti

dostupni za preuzimanje.

Za više informacija o publikaciji ili radu HRHF-a i Kuće ljudskih prava Zagreb, molimo vas kontaktirajte:

hrh@humanrightshouse.org i kontakt@kucaljudskihprava.hr

JAVNA PODRŠKA BRANITELJIMA LJUDSKIH PRAVA

Političari, poslovni, medijski i vjerski akteri trebaju “odati javno priznanje važnoj i legitimnoj ulozi branitelja ljudskih prava u promicanju ljudskih prava, demokracije i vladavine prava”, i to “javnim istupanjima, politikama ili zakonima... kao i javnim osudama svih slučajeva nasilja i diskriminacije prema braniteljima ljudskih prava.”

U slučaju nasilja i diskriminacije “donositelji odluka... trebali bi zauzeti jasan stav kojim odbacuju takve prakse.” To uključuje “političke, vojne, društvene i vjerske dužnosnike, kao i aktere iz poslovnog sektora i medija.”

Izvori:

- Rezolucija Vijeća za ljudska prava (UN-ov dokument: A/HRC/RES/22/6), § 5, travanj 2013. godine
- Rezolucija Opće skupštine Ujedinjenih naroda (UN-ov dokument: A/RES/70/161), § 4 i § 21, prosinac 2015. godine

ANALIZA

“Javna istupanja, politike i zakoni” nisu jedini načini kojima je moguće javno poduprijeti branitelje ljudskih prava, već trebaju poslužiti kao inspiracija za korištenje svih dostupnih sredstva kako bi se pružila javna podrška braniteljima ljudskih prava.

Odgovornost za zaštitu branitelja ljudskih prava je primarno na državama. Međutim, odgovornost javne podrške je na svim društvenim subjektima i državnom aparatu. Oni bi također trebali zauzeti jasan stav kojim se odbacuje nasilje i diskriminacija prema braniteljima ljudskih prava.

KONTEKST

Javno priznavanje važnosti uloge branitelja ljudskih prava ključan je element u osiguravanju njihove zaštite. To je prvi korak prema “sprečavanju ili barem reduciranju prijetnji i rizika upućenih prema njima”, napomenuo je UN-ov posebni izvjestitelj za branitelje ljudskih prava.

Ovaj prvi korak trebaju slijediti konkretne državne politike za stvaranje sigurne okoline. U vremenima kada se branitelji ljudskih prava suočavaju s napadima pojedinih društvenih skupina, posebice skupina koje nastoje obraniti takozvane “tradicionalne vrijednosti”, javna podrška državnih službenika šalje poruku o odgovornosti za izgovorenu riječ koja je ključna za sprečavanje daljnjeg nasilja.

U zemljama u kojima su branitelji ljudskih prava izloženi kleveti i prikazani kao državni neprijatelji javna podrška njihovom radu daje im legitimitet u društvu. Dapače, ona potiče branitelje ljudskih prava da nastave sa svojim radom.

DOKIDANJE KRIMINALIZACIJE BRANITELJA LJUDSKIH PRAVA

Države moraju osigurati da “promicanje i zaštita ljudskih prava nisu kriminalizirani” i da branitelji ljudskih prava “nisu zbog njihova angažmana onemogućeni u uživanju univerzalnih ljudskih prava”. Pravo na uživanje ljudskih prava podrazumijeva i pravo na obranu tih prava bez ometanja.

“Svatko mora poštovati ljudska prava drugih.” Branitelji ljudskih prava, kao i sva druga ljudska bića, imaju pravo na uživanje ljudskih prava, kao i pravo na udruživanje s drugima kako bi ih ostvarili. Ovo pravo ne smije biti ugroženo ili ograničeno zbog naravi njihova rada. Zakonodavstvo koje se tiče branitelja ljudskih prava mora biti “jasno definirano, predvidivo i ne smije biti retroaktivno.” Ograničenja stavljena pred branitelje ljudskih prava moraju biti “zakonita, razmjerna, nediskriminirajuća i nužna.”

Izvori:

- Deklaracija o braniteljima ljudskih prava, (UN-ov dokument: A/RES/53/144), prosinac 1988. godine
- Rezolucija Vijeća za ljudska prava (UN-ov dokument: A/HRC/RES/22/6), § 4, 9, 11, 11 (a), i 11 (d), travanj 2013. godine

ANALIZA

Kriminalizacija branitelja ljudskih prava odnosi se na bilo kakav pokušaj da se njihov rad diskreditira, sabotira ili opstruira korištenjem pravnog sustava ili manipulacijom javnim diskursom.

Tu može biti riječ o kaznenoj prijavi u svrhu obrane časti javnih dužnosnika (difamacija), zlouporabi antiterorističkih odredbi i politika nacionalne sigurnosti, zlouporabi mjera opreza ili uvođenju odredbi kojima se kriminalizira neregistrirani rad na ljudskim pravima. Također se može raditi o uhićenjima i progonima temeljenim na lažnim optužbama, stigmatizaciji od strane javnih dužnosnika ili o restriktivnim mjerama u kontekstu društvenih prosvjeda i javnih demonstracija, kao što je navedeno u izvještaju “Criminalisation of Human Rights Defenders” koji je objavila Interamerička komisija za ljudska prava.

KONTEKST

U mnogim dijelovima svijeta države nastavljaju uvoditi zakonske odredbe koje kriminaliziraju tzv. “političke aktivnosti” i udruživanje s ciljem obrane ljudskih prava koje nemaju prethodno odobrenje vlasti. Takve odredbe često su nedorečene i uvedene retroaktivno te uglavnom nisu nužne za

sprječavanje ikakvih ozbiljnijih ugroza za demokratski poredak. Kaznene odredbe često se doimaju nesrazmjernima u odnosu na počinjene prekršaje, posebice one koje reguliraju rad nevladinih organizacija.

Branitelji ljudskih prava često su izloženi neutemeljenim kaznenim postupcima kojima se nastoji opstruirati ili delegitimirati njihov rad, pogotovo kada kritiziraju donositelje odluka. Podizanjem lažnih optužbi protiv branitelja ljudskih prava, vlasti nastoje prikazati opravdanost njihovih pritvaranja. To dovodi do neprijateljskog i represivnog okruženja u kojima se branitelji ljudskih prava moraju boriti kako bi mogli nastaviti sa svojim aktivnostima.

Države moraju izbjegavati mjere kojima se stigmatizira, delegitimira, preispituje i posljedično kriminalizira rad na zaštiti i promociji ljudskih prava. Umjesto toga, države bi trebale preuzeti aktivnu ulogu u provedbi standarda koji će osigurati sigurno okruženje za rad branitelja ljudskih prava, između ostalog i osiguranjem adekvatnog zakonskog okvira kojim se sprječava mogućnost provođenja represivne kontrole nad braniteljima ljudskih prava i njihovim aktivnostima.

UKIDANJE RESTRIKCIJA NA IZVORE FINANCIRANJA NEVLADINIH ORGANIZACIJA

Države ne smiju nametati restrikcije na potencijalne izvore financiranja aktivnosti za zaštitu i promicanje ljudskih prava, osim "onih uobičajeno propisanih i za bilo koju drugu aktivnost nepovezanu s ljudskim pravima kako bi se osigurala transparentnost i odgovornost."

"Ni jedan zakon ne bi smio kriminalizirati ili delegitimirati aktivnosti za ljudska prava na osnovi njihovih izvora financiranja." Zakonske odredbe koje uređuju financiranje civilnog društva trebaju biti "transparentne i nediskriminatorne."

Izvori:

- Rezolucija Vijeća za ljudska prava (UN-ov dokument: A/HRC/RES/22/6), § 9, travanj 2013. godine
- Rezolucija Opće skupštine Ujedinjenih naroda (UN-ov dokument: A/RES/70/161), § 10 (d), prosinac 2015. godine

ANALIZA

Nevladine organizacije moraju imati slobodu u namicanju financijskih sredstava pod jednakim uvjetima kao i drugi pravni subjekti i država, neovisno o tome provode li aktivnosti u području ljudskih prava ili druge aktivnosti od javnog interesa. U tom smislu, države ne smiju usvajati diskriminatorne propise koji namjerno ciljaju

isključivo nevladine organizacije, posebice one koje rade na zaštiti i promociji ljudskih prava. Diskriminatorne mjere odnose se na ograničavanje pristupa izvorima financiranja nevladinih organizacija, i to nametanjem opsežnih kontrola ili kompliciranih fiskalnih procedura.

Izvori financiranja ne smiju biti korišteni kao sredstvo za vršenje pritiska na nevladine organizacije ili kao opravdanje za diskreditiranje ili kriminalizaciju njihova rada. Restrikcija na izvore financiranja države ne smiju temeljiti na geografskom položaju donatora, odnosno nevladine organizacije moraju imati jednak pristup međunarodnim i nacionalnim izvorima financiranja. UN-ov posebni izvjestitelj o pravu na okupljanje i udruživanje kao i Venecijanska komisija razvili su standarde koji potvrđuju da pravo na pristup financiranju, uključujući i međunarodne izvore financiranja proizlazi iz prava na slobodu udruživanja te je njegov integralni dio.

KONTEKST

HRHF-ov izvještaj "Funding Civil Society" navodi kako sve više zemalja usvaja restriktivne i stigmatizirajuće zakone i prakse koji ometaju međunarodno financiranje civilnog društva, posebice organizacija za

ljudska prava. Od 2012. godine više od 60 država usvojilo je odredbe koje kriminaliziraju međunarodno financiranje aktivnosti za zaštitu i promociju ljudskih prava, uključujući Azerbajdžan, Bjelorusiju, Rusiju, Indiju i Etiopiju, a u posljednje vrijeme i Mađarsku.

U predgovoru izvještaja "Resisting Ill Democracies in Europe" koji je s partnerima objavio HRHF, UN-ov posebni izvjestitelj za ljudska prava u Bjelorusiji restrikcije na inozemno financiranje naziva "novim Berlinskim zidom." Posebni izvjestitelj UN-a o pravu na okupljanje i udruživanje navodi da takvi zakoni nisu potrebni, nego su naprosto alat za kontroliranje, ograničavanje i opstruiranje pristupa financiranju onih nevladinih organizacija koje nisu vlastima po volji. Takvim zakonima političari nastoje neovisno civilno društvo zamijeniti onim grupama koje su ovisne o moćnicima na vlasti.

Uzimajući u obzir da su inozemni izvori financiranja često jedina financijska podrška dostupna nevladinim organizacijama koje se bave ljudskim pravima ovi restriktivni mehanizmi pokazali su se učinkovitima. Takve restrikcije narušavaju održivost, autonomiju i onemogućuju rad nevladinih organizacija te za posljedicu imaju ušutkavanje kritičkih glasova.

POŠTIVANJE NEOVISNOSTI NEVLADINIH ORGANIZACIJA

Države trebaju “u potpunosti prepoznati važnost neovisnosti branitelja ljudskih prava i ostalih aktera civilnog društva”, kao i “poštivati neovisnost njihovih organizacija.”

Trebaju “poštivati, zaštititi i osigurati pravo na slobodu udruživanja braniteljima ljudskih prava” te “osigurati da zahtjevi za izvještavanjem postavljeni pred pojedince, grupe i društvene organizacije ne ugrožavaju njihovu funkcionalnu autonomiju.”

Izvori:

- Rezolucija Opće skupštine Ujedinjenih naroda (UN-ov dokument: A/RES/72/247), § 5, 2017. godina
- Rezolucija Vijeća za ljudska prava (UN-ov dokument: A/HRC/RES/22/6) § 5, 8, 9, travanj 2013. godine

ANALIZA

Države se ne smiju uplitati u rad nevladinih organizacija, vršiti na njih pritisak ili kontrolu na bilo koji način koji ugrožava njihovu neovisnost i autonomiju. Vijeće za ljudska prava UN-a izriekom je pozvalo države na osiguravanje administrativnih uvjeta koji poštuju funkcionalnu autonomiju civilnog društva.

Administrativni uvjeti i mjere mogu utjecati na mogućnost organizacija da slobodno biraju teme na kojima žele raditi, zapošljavaju osoblje po vlastitom izboru te autonomno imenuju članove upravljačkih tijela. Ugrožavanjem neovisnosti rada nevladinih organizacija stvara se ozračje autocenzure zbog straha od odmazde.

KONTEKST

Snažno civilno društvo je neovisno od vladajućih struktura i donatora. U takvom okruženju pojedinci se pridružuju udrugama prema vlastitom izboru te slobodno izabiru upravljačka tijela svojih organizacija. Neovisnost je ključna da bi nevladine organizacije mogle vršiti građansku kontrolu tijela javne vlasti i pozivati donositelje političkih i društvenih odluka na odgovornost.

“Države zakonima i upravnom praksom često organizacijama nameću opterećujuće obveze koje

nisu istovjetne onima u poslovnom sektoru”, tvrdi UN-ov posebni izvjestitelj o pravu na okupljanje i udruživanje.

U cilju nadzora organizacijskog upravljanja i drugog djelovanja nevladinih organizacija, institucije vlasti usvajaju propise čime ostvaruju prekomjerni uvid u interne propise i kontrolu nad upravljačkim tijelima organizacija. Ne postoji potreba za takvim nadzorom koji je štetan za autonomiju nevladinih organizacija i ne primjenjuje se u ostalim društvenim područjima, poput recimo poslovnog sektora.

Takve procedure također idu na ruku onim skupinama koje nisu kritične prema politikama vlada. Podupiranjem tih skupina, vlasti nastoje nezavisno civilno društvo zamijeniti lojanim organizacijama. Time se direktno doprinosi eroziji međunarodnih mehanizama jer se lojane organizacije natječu s nezavisnim nevladinim organizacijama za sudjelovanje u međunarodnim forumima za zaštitu i promociju ljudskih prava.

Ometanje neovisnosti nevladinih organizacija predstavlja prijetnju poštivanju ljudskih prava općenito.

IZBJEGAVANJE PRAVNIH RESTRIKCIJA I RESTRIKCIJA U PROCESU REGISTRACIJE

“Tamo gdje postoje odredbe koje reguliraju registraciju i financiranje organizacija civilnog društva, procedure trebaju biti “brze i adekvatne”, a propisi “transparentni i nediskriminatorni.”

Propisi koji utječu na aktivnosti branitelja ljudskih prava moraju biti “jasno definirani, određivi i ne smiju biti retroaktivni”, te ne smiju ugrožavati “funkcionalnu autonomiju” nevladinih organizacija.

Bilo kakva ograničenja nametnuta braniteljima ljudskih prava moraju biti “zakonita, razmjerna, nediskriminatorna i nužna” te trebaju “omogućiti žalbu i izbjegavati zahtijevanje ponovne registracije.”

Izvori:

- Rezolucija Vijeća ljudskih prava (UN-ov dokument: A/HRC/RES/22/6), § 8, travnja 2013. godine
- Rezolucija Opće skupštine Ujedinjenih naroda (UN-ov dokument: A/RES/70/161), § 10 (d), prosinac 2015. godine

ANALIZA

Države ne trebaju nužno usvajati mjere za upravljanje registracijom civilnog društva; one mogu to učiniti, ali nije obvezno. U mnogim zemljama s visokom razinom angažira-

nosti civilnog društva i poticajnim okruženjem prethodna registracija organizacija nije obavezna.

UN ističe da se na postojeće odredbe o registraciji primjenjuju načela koja uređuju vladavinu prava, što znači da odredbe moraju biti jasne, zakonite, razmjerne, nediskriminatorne i nužne te ne smiju biti retroaktivne. Nadalje, postupak registracije treba biti brz i ne smije biti korišten kao alat za usporavanje osnivanja organizacija.

Mogućnost žalbe na odluku treba biti jasno propisana kako bi civilnom društvu bio omogućen pošten pristup ostvarenju legalnog statusa. Odredbe ne bi trebale podrazumijevati ponovnu registraciju te time onemogućavati organizacijama dugoročno i održivo planiranje.

KONTEKST

Procedure koji uređuju proces registracije organizacija civilnog društva mogu biti iskorištene kao alat za kontrolu civilnog društva, stoga ograničenja prava na slobodu udruživanja moraju biti odgovarajuće propisana. Države ne smiju nametati dugotrajne, otežavajuće ili pretjerano birokratske postupke registracije jer se time potkopava učinkovitost

funkcioniranja nevladinih organizacija.

UN-ov posebni izvjestitelj o pravu na okupljanje i udruživanje navodi da u nekim zemljama rješavanje zahtjeva za registracijom koje podnose udruge može trajati i do mjesec dana, dok se registracija poslovnih subjekata smatra dovršenom već onog trenutka kada je zahtjev podnesen.

Registracija nikada ne smije služiti kao alat za kontrolu osnivanja organizacija, nego kao alat za stjecanje legalnog statusa u onim jurisdikcijama koje zahtijevaju takve mjere. Otežavajuća pred-registracija i zahtjevi za izvještavanjem uglavnom ne ispunjavaju pravni kriterij nužnosti jer su najčešće korišteni kako bi kontrolirali aktivnosti nevladinih organizacija. Također ne slijede ni načelo nediskriminacije, budući da se često pred civilno društvo stavlja veći broj preduvjeta nego pred poslovne subjekte. Također, uzimajući u obzir velike administrativne zahtjeve te uspoređujući proračune s kojima raspolažu nevladine organizacije i proračune poslovnih subjekata postoje sumnje u razmjernost takvih zahtjeva.

UKIDANJE SVIH OBLIKA ODMAZDE

Države se moraju “suzdržati od bilo kakvih oblika zastrašivanja ili odmazda protiv onih koji surađuju, surađivali su ili nastoje surađivati s međunarodnim institucijama, uključujući članove njihovih obitelji i suradnike te osigurati njihovu adekvatnu zaštitu”.

UN “snažno osuđuje činove odmazde i nasilja prema braniteljima ljudskih prava zbog njihova zagovaranja, izvještavanja i traženja informacija o kršenjima i povredama ljudskih prava”. Nadalje, UN osuđuje “sve postupke zastrašivanja i odmazde državnih i drugih aktera... protiv branitelja ljudskih prava i njihovih zakonskih zastupnika, suradnika, članova obitelji te potiče sve države da omoguće primjenu prava na suradnju s međunarodnim tijelima”.

Parlamentarna skupština Vijeća Europe poziva države da se “suzdrže od bilo kakvog oblika zastrašivanja i odmazde protiv branitelja ljudskih prava, a osobito od fizičkih napada, arbitrarnih uhićenja i sudskih ili administrativnih uznemiravanja”.

Izvori:

- Rezolucija Vijeća za ljudska prava (UN-ov dokument: A/HRC/RES/22/6), § 14, travanj 2013. godine
- Rezolucija Opće skupštine Ujedinjenih naroda (UN-ov

dokument: A/RES/70/161), § 6, prosinac 2015. godine

- Rezolucija Vijeća za ljudska prava (UN-ov dokument: A/HRC/RES/31/32), § 5, ožujak 2016. godine

- Rezolucija Opće skupštine Ujedinjenih naroda (UN-ov dokument: A/RES/72/247), § 8, prosinac 2017. godine

- Rezolucija Parlamentarne skupštine Vijeća Europe (2095), § 6.1, siječanj 2016. godine

ANALIZA

Ovaj standard ne obuhvaća isključivo suradnju branitelja ljudskih prava s UN-om, Vijećem Europe ili drugim međunarodnim organizacijama, već općenito sve situacije u kojima se branitelji ljudskih prava suočavaju s odmazdom zbog njihova zagovaračkog rada na ljudskim pravima te zbog izvještavanja i traženja informacija o kršenju i povredama ljudskih prava.

Ovaj standard predviđa zaštitu od svih oblika odmazde, zastrašivanja, pritisaka, klevetničkih kampanja i svih drugih negativnih aktivnosti koje su usmjerene na namjerno nanošenje štete braniteljima ljudskih prava, bilo od strane državnih ili drugih aktera.

KONTEKST

Povećana međunarodna vidljivost branitelja ljudskih prava već je dugo ključna komponenta njihove sigurnosti. Nažalost, suradnja s međunarodnim mehanizmima mnogima je također postala razlog za bojazan od zastrašivanja i odmazde protiv njih, njihovih obitelji i organizacija.

Odmazde otežavaju mogućnost institucija da iz prve ruke od žrtava i svjedoka primaju informacije o kršenjima ljudskih prava. Branitelji ljudskih prava koji surađuju s međunarodnim mehanizmima trebaju uživati najvišu razinu zaštite. Imajući to u vidu, Glavni tajnik Vijeća Europe u svom je godišnjem izvještaju iz 2016. godine predložio uspostavu mehanizma kojim će se učvrstiti zaštita branitelja ljudskih prava od odmazdi zbog suradnje s tijelima Vijeće Europe.

Države se moraju suzdržati od bilo kakvog čina zastrašivanja ili odmazde protiv branitelja ljudskih prava te trebaju doprinijeti stvaranju sigurnog okruženja i to garantiranjem prava na suradnju s međunarodnim mehanizmima.

UKIDANJE ARBITRARNIH UHIĆENJA I PRITVARANJA

“Nitko ne smije biti podvrgnut samovoljnom uhićenju, zatvaranju ili izgonu”, stoji u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima.

Države trebaju osigurati da nitko ne može biti podvrgnut “zatvaranju bez odgovarajućih procesnih jamstava niti lišavanju slobode kojom bi se osoba stavila izvan zaštite zakona.”

Branitelji ljudskih prava ne smiju biti arbitrarno pritvarani ili uhićeni zbog “korištenja svojih ljudskih prava i temeljnih sloboda, poput prava na slobodu izražavanja, mirnog okupljanja ili udruživanja”. Države trebaju “poduzeti konkretne korake kako bi spriječile i okončale arbitrarna uhićenja i zatvaranja branitelja ljudskih prava”.

Izvori:

- Opća deklaracija o ljudskim pravima, (A/ RES/3/217), članak 9, 10. prosinac 1948. godine
- Rezolucija Vijeća za ljudska prava (UN-ov dokument: A/HRC/ RES/22/6), § 10, travanj 2013. godine
- Rezolucija Opće skupštine Ujedinjenih naroda (UN-ov dokument: A/RES/70/161), § 8, prosinac 2015. godine

ANALIZA

Arbitrarno zatvaranje je narušavanje prava na slobodu koje je garantirano nacionalnim i međunarodnim standardima te je primjenjivo na sve ljude, uključujući i branitelje ljudskih prava koji su češće podvrgnuti takvim praksama zbog naravi njihovih aktivnosti.

UN-ova Radna grupa za arbitrarni pritvor identificirala je rastuću pojavnost arbitrarnog lišavanja slobode osoba samo zbog toga što su branitelji ljudskih prava te naglašava potrebu provođenja “posebno intenzivnog nadzora” u područjima gdje su branitelji ljudskih prava podvrgnuti progonima. Radna grupa također arbitrarnim pritvaranjima definira i situacije kada redarstvene i sigurnosne institucije pritvaraju ljude sukladno “običnim” kaznenim zakonima, ali s pogrešnom temeljnom svrhom.

Branitelji ljudskih prava posebno su izloženi takvim praksama kada ih organi vlasti arbitrarno uhićuju i pritvaraju kako bi ih onemogućili u sudjelovanju u demonstracijama ili sastancima.

KONTEKST

Neke države koriste arbitrarno zadržavanje - pritvor i zatvor - kao alat kojim vrše sistemsku represiju nad braniteljima ljudskih prava, novinarima i aktivistima. Ova praksa krši ljudska prava na pravično suđenje i slobodu izražavanja, udruživanja i okupljanja, kako je naglašeno u izvještaju HRHF-a “Breaking Point in Azerbaijan”.

Države moraju revidirati postojeće zakone te ih uskladiti s međunarodnim standardima kako bi imale potpun i jasan pravni okvir o pritvaranjima i uhićenjima. Također, države moraju pomno pratiti provedbu ovih mjera kako bi osigurale učinkovitu zaštitu prava na slobodu.

UVAŽAVANJE DRUGAČIJH MIŠLJENJA

Države moraju omogućiti “javno izražavanje drugačijih mišljenja na miran način” te se moraju suzdržati od poduzimanja mjera koje za cilj imaju kriminalizaciju slobode izražavanja i ograničiti kazne za difamaciju, kako bi “osigurale razmjernost i reparaciju koja je u skladu s počinjenom štetom.”

Izvor:

- Rezolucija Vijeća za ljudska prava (UN-ov dokument: A/ HRC/ RES/22/6), § 11 i 11 (f), travanj 2103. godine

ANALIZA

Branitelji ljudskih prava moraju imati okruženje koje ih čini sigurnim, zaštićenim i osnaženim da bez pritiska, autocenzure i straha od odmazde mogu na miran način javno izražavati svoja stajališta. To podrazumijeva stvaranje ozračja u kojem se vitalno i snažno civilno društvo može uspješno razvijati. Političari i državni dužnosnici trebaju izbjegavati stigmatiziranje pojedinaca s drugačijim stavovima te spriječiti napade na branitelje ljudskih prava koji izražavaju drugačija mišljenja što uključujuju i provođenje učinkovitih istraga kada su protiv njih takva djela počinjena.

Izražavanje drugačijeg mišljenja može se manifestirati u različitim formama: mirnim prosvjedima ili putem medija, tijekom javnih okupljanja ili pozivanjem na bojkot, primjerice izbornog procesa ili referenduma. Države moraju poštivati pozitivne i negativne obveze, prije svega, suzdržavanje od uplitanja u pravo na izražavanje drugačijih mišljenja te usporedno i usvajanjem mjera za zaštitu javnog izražavanja mišljenja na miran način.

KONTEKST

Uočava se i pojavnost ušutkavanja branitelja ljudskih prava koji izražavaju drugačija stajališta, posebice onih koji su kritični prema vlasti i onih koji progovaraju o slučajevima korupcije ili povreda ljudskih prava. Usprkos godina napretka u ovom području, države sve češće usvajaju restriktivne odredbe u cilju kriminalizacije difamacije na internetu i izvan njega.

UN-ov posebni izvjestitelj za ljudska prava u Bjelorusiji naglašava kako kriminalizacija pozivanja na bojkot izbornog procesa ograničava demokratski prostor i umanjuje šanse političke opozicije.

Imajući na umu važnost negativnog utjecaja mjera koje ograničavaju drugačija mišljenja, Vijeće za ljudska prava UN-a nastoji potaknuti države da adresiraju taj trend. Tako je Vijeće pozdravilo korake poput dekriminalizacije difamacije čime se “štite branitelji ljudskih prava od progona zbog mirnih prosvjeda.”

Branitelji ljudskih prava moraju biti u mogućnosti djelovati bez straha od odmazde zbog javnog izražavanja kritičkih stavova.

OSIGURAVANJE SLOBODNOG PRISTUPA MEDIJIMA

Države moraju osigurati da branitelji ljudskih prava imaju “pristup te mogu koristiti informacijske tehnologije i medije po vlastitom izboru, uključujući radio, televiziju i internet”.

Države su dužne suzdržati se od ometanja pristupa medijima i njihova korištenja te “trebaju omogućiti i poticati slobodan pristup medijima na nacionalnoj razini... kao sastavni dio uživanja temeljnih prava na slobodu mišljenja i izražavanja”.

Izvor:

- Rezolucija Vijeća za ljudska prava (UN-ov dokument: A/HRC/RES/22/6), § 7; travanj 2013. godine

ANALIZA

Svaka zlouporaba položaja i drugo neopravdano postupanje države u cilju kontroliranja i nadgledanja internetskih, televizijskih i tiskanih medija, poput cenzure na internetu, predstavlja povredu prava na slobodu izražavanja. Građani bi trebali moći pristupiti informacijskim tehnologijama i medijima te ih slobodno koristiti po vlastitom izboru bez vanjskih pritisaka, odnosno bez zloupotrebe kontrole od strane javnih vlasti.

Svako neopravdano državno uplitanje u dostupnost i korištenje informacijskih tehnologija ometa uživanje temeljnih prava, uključujući pravo na slobodu mišljenja i izražavanja, pravo na život i niz ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, navodi UN-ov posebni izvjestitelj o pravu na slobodu mišljenja i izražavanja.

KONTEKST

U nekim zemljama vlasti onemogućavaju rad nezavisnim medijima koji ih kritiziraju i kritički obrađuju teme povezane s poštivanjem ljudskih prava ili nastoje ugasiti profile nezavisnih medija, blogera i branitelja ljudskih prava na društvenim mrežama.

Mediji su braniteljima ljudskih prava ključan alat za informiranje javnosti o svom radu i sudjelovanje u javnim raspravama. Ometanjem pristupa medijima i onemogućavanjem javnog iznošenja mišljenja države nastoje umanjiti utjecaj branitelja ljudskih prava i njihovu prisutnost u javnosti.

Države moraju osvijestiti važnost osiguravanja pristupa, izbora i korištenja medija braniteljima ljudskih prava te preuzeti aktivnu ulogu u promoviranju i olakšavanju tog pristupa, što uključuje i donošenje zakonske regulative u cilju suzdržavanja od uplitanja.

OLAKŠAVANJE MIRNIH PROSVJEDA

Države trebaju osigurati da “branitelji ljudskih prava mogu nesmetano sudjelovati u mirnim prosvjedima”. Kako bi to postigle, države moraju “omogućiti prosvjednicima pristup javnom prostoru i, ako je potrebno, zaštititi ih od bilo kakvog oblika prijetnje i uznemiravanja, bez diskriminacije.”

S obzirom na to, nitko ne smije biti podvrgnut “pretjeranoj ili proizvoljnoj uporabi sile, arbitrarnom uhićenju ili pritvaranju, mučenju ili drugim okrutnim, nehumanim ili degradirajućim postupanjima ili kaznama, prisilnim nestancima, zlouporabi građanskih ili kaznenih pravosudnih postupaka, prijetnjama i sličnim postupcima”. U kontekstu mirnih prosvjeda, države moraju “sudskim ili drugim mehanizmima osigurati odgovornost za kršenje ili povredu ljudskih prava” i omogućiti žrtvama “pristup pravnom lijeku i odšteti”.

Zakonske odredbe kojima se jamči javni red i mir ne smiju se koristiti za “sprječavanje ili ograničavanje ostvarivanja bilo kojeg ljudskog prava, uključujući slobodu izražavanja, udruživanja i mirnog okupljanja, koji su neophodni za promicanje i zaštitu drugih prava.”

Izvori:

- Rezolucija Vijeća za ljudska

prava (UN-ov dokument: A/HRC/RES/22/6), § 4 i 6; travanj 2013. godine

- Rezolucija Vijeća za ljudska prava o promicanju i zaštiti ljudskih prava u kontekstu mirnih prosvjeda (UN-ov dokument: A/HRC/RES/25/38), § 4 i 19; travanj 2014. godine

ANALIZA

Države trebaju poduzeti potrebne mjere kako bi osigurale da redarstvene institucije ne koriste pretjeranu ili nesrazmjernu silu tijekom mirnih prosvjeda. Države se moraju suzdržati od korištenja neopravdanih razloga da ograniče pravo na prosvjed, poput zloupotrebljavanja antiterorističkih mjera ili mjera nacionalne sigurnosti. Umjesto toga, trebaju olakšati pristup javnom prostoru i osigurati nesmetano održavanje prosvjeda, bez neopravdane uporabe sile od strane redarstvenih službenika. Zakonski okvir svake zemlje mora sadržavati učinkovite, jasne i razumne odredbe o pravu na prosvjed; ograničenja trebaju biti posljednja opcija. Puno uživanje prava na prosvjed temelji se na zaštiti prava na slobodu izražavanja i mišljenja te udruživanja i mirnog okupljanja.

KONTEKST

Premda branitelji ljudskih prava imaju važnu ulogu facilitatora u organizaciji mirnih prosvjeda i artikuliranju konstruktivne kritike, tijela javne vlasti nastoje promišljenim i sistemskim obrascima ograničiti djelovanje branitelja ljudskih prava i organizacija civilnog društva upravo kako bi oslabili građanski aktivizam kada je on najpotrebniji, primjerice tijekom izbora.

“Države su kriminalizirale organiziranje i sudjelovanje na mirnim okupljanjima u vrijeme izbora s ciljem sankcioniranja ili odvratanja onih koji su voljni ili namjeravaju sudjelovati”, navodi UN-ov posebni izvjestitelj o pravu na okupljanje i udruživanje.

SPRJEČAVANJE NEKAŽNJAVANJA, PREUZIMANJE ODGOVORNOSTI

Države se “protiv nekažnjavanja moraju boriti provođenjem istraga i zahtjevanjem odgovornosti za sve napade i prijetnje od strane državnih i drugih aktera koje su usmjerene prema bilo kojem pojedincu, skupini ili organizaciji koje brane ljudska prava”.

U cilju suzbijanja nekažnjavanja, države bi trebale “osigurati poticajno okruženje za rad branitelja ljudskih prava i učinkovitu zaštitu od zastrašivanja i odmazde, te provesti učinkovite istrage o takvim djelima”.

“Odgovornost za zaštitu branitelja ljudskih prava je prije svega na državama, dok u nekim okolnostima države mogu biti odgovorne i za djelovanje drugih aktera.” Borba protiv nekažnjavanja može biti učinkovita samo ako “oni koji su odgovorni za nasilje i povrede prava branitelja ljudskih prava, uključujući i njihove pravne zastupnike, suradnike i članove obitelji, budu pravovremeno procesuirani provođenjem nepristranih istraga.”

Izvori:

- Rezolucija Opće skupštine Ujedinjenih naroda (UN-ov dokument: A/RES/72/247), § 7; prosinac 2017. godine
- Rezolucija Vijeća za ljudska prava (UN-ov dokument: A/HRC/RES/31/32), § 6; ožujak 2016.

godine

- Rezolucija Parlamentarne skupštine Vijeća Europe (2095) § 3 i 6.2; siječanj 2016. godine

ANALIZA

Sprječavanje nekažnjavanja ključno je za siguran rad branitelja ljudskih prava. Neovisno o naravi incidenta, prijetnje i napadi na branitelje ljudskih prava trebaju biti propisno istraženi s jednakom pozornošću, neovisno je li počinitelj državni ili drugi akter a odgovorni trebaju biti procesuirani.

Kada države ne uspiju učinkovito istražiti djelovanja usmjerena protiv branitelja ljudskih prava koja su počinili nedržavni akteri, pasivnost države može biti shvaćena kao toleriranje takvih djela. Inertnost države čini je u jednakoj mjeri odgovornom za djelo.

Države moraju omogućiti zaštitu i jamstva braniteljima ljudskih prava te tijekom sudskih postupaka adekvatno zaštititi žrtve, primjerice izražavanjem podrške braniteljima ljudskih prava i javnim osudama napada.

Države bi trebale uskladiti pravni okvir i praksu s međunarodnim standardima kako bi osigurale odgovarajući pravosudni standard te bi trebale upotrijebiti sva

raspoloživa sredstva za učinkovito sprječavanje nekažnjavanja.

KONTEKST

Nekažnjavanje zločina počinjenih prema novinarima poseban je problem iz razloga što unosi strah od odmazde i autocenzuru u cijelokupno društvo. Time se oslabljuju demokratski procesi i uskraćuje građanima pristup informacijama koje su potrebne za donošenje odluka. Nekažnjavanje za posljedicu ima negativan efekt na stanje medijskih sloboda. U nekim zemljama veća je mogućnost da će osoba biti lišena slobode zbog rada na ljudskim pravima nego zbog ubojstva novinara.

POZIVANJE NA ODGOVORNOST POSLOVNIH SUBJEKATA

Države trebaju “usvojiti relevantne politike i zakone” kako bi poslovne subjekte pozvale na odgovornost za “sudjelovanje u prijetnjama ili napadima protiv branitelja ljudskih prava”. Nedržavni akteri, uključujući i transnacionalne korporacije i ostale poslovne subjekte trebaju “poštivati, promicati i nastojati zaštititi ljudskih prava i temeljne slobode svih osoba, uključujući i branitelje ljudskih prava.”

Poslovni subjekti trebaju “izbjegavati, identificirati, procjenjivati i adresirati bilo kakve štetne utjecaje na ljudska prava koji proizlaze iz njihovih djelatnosti, i to provođenjem smislenih konzultacija s potencijalnim pogođenim skupinama i ostalim relevantnim dionicima u skladu s UN-ovim Smjernicama o poslovnom sektoru i ljudskim pravima. Nadalje, trebaju “suradivati u korektivnim akcijama, razmjenjivati dobre prakse i komunicirati..... [o načinima] kako adresiraju štetne utjecaje koje imaju na ljudska prava.”

Kako bi zaštitile branitelje ljudskih prava od povreda koje čine poslovni subjekti, države trebaju “promicati učinkovitu prevenciju, odgovornost, pravo na pravni lijek i odštetu.”

Izvori:

- Rezolucija Opće skupštine

Ujedinjenih naroda (UN-ov dokument: A/RES/72/247), § 12; prosinac 2017. godine

- Rezolucija Vijeća za ljudska prava (UN-ov dokument: A/HRC/RES/31/32) §k 18 i 19; ožujak 2016., ožujak 2016. godine

ANALIZA

Međunarodna tijela potiču nedržavne aktere da procijene utjecaj svojih aktivnosti na branitelje ljudskih prava. Nedržavni akteri trebaju se suzdržati od napada, odmazdi ili činova zastrašivanja branitelja ljudskih prava i svih koji koriste svoje pravo na slobodu mišljenja, udruživanja, okupljanja i prosvjeda protiv određenih poslovnih subjekata ili njihovih interesa, te izbjegavati suučesništvo u takvim napadima i prijetnjama.

Kako bi izbjegli takve situacije, nedržavni akteri, uključujući i poslovne subjekte, moraju se angažirati te kroz otvoreni dijalog konzultirati branitelje ljudskih prava u ranim fazama u cilju identificiranja, procjene i adresiranja povreda ljudskih prava koje mogu nastati kao rezultat njihovih aktivnosti i djelatnosti, naglasio je UN-ov posebni izvjestitelj o braniteljima ljudskih prava.

Slijedom navedenog, države

trebaju usvojiti relevantne propise i biti uključene u svim fazama kako bi osigurale ispunjavanje obveza poslovnih subjekata u području ljudskih prava

KONTEKST

Branitelji ljudskih prava koji se bave zaštitom okoliša često ističu “nezgodne” činjenice za države i poslovne subjekte zbog čega mogu biti izloženi nasilju ili sličnim postupcima državnih i drugih aktera. U nekim slučajevima demonizira ih se kao protivnike razvoja ili države. UN-ov posebni izvjestitelj o braniteljima ljudskih prava pozvao je sve aktere da “hitno i javno usvoje nultu stopu tolerancije prema ubojstvima i drugim nasilnim djelima usmjerenim protiv branitelja ljudskih prava koji djeluju u području zaštite okoliša, te da promptno usvoje politike i mehanizme kako bi ih osnažili i zaštitili.”

Poslovni subjekti moraju preuzeti aktivnu ulogu u zaštiti prava branitelja ljudskih prava, uključujući pružanje javne podrške radu na zaštiti i zagovaranju ljudskih prava. Uzimajući u obzir da njihova umreženost i utjecaj diljem svijeta mogu promijeniti politike, poslovni subjekti ne smiju zanemariti vlastitu mogućnost da pomognu zaštititi branitelje ljudskih prava.

ZAŠTITA BRANITELJICA LJUDSKIH PRAVA

“Podrška braniteljima ljudskih prava uključujući i braniteljice ljudskih prava ključna je za cjelokupno ostvarivanje ljudskih prava.”

Države trebaju poduzeti “sve mjere potrebne za osiguravanje njihove zaštite” i integrirati “rodnu perspektivu u svoje napore za stvaranje sigurnog i poticajnog okruženja za zaštitu ljudskih prava.” Države također trebaju preuzeti aktivnu ulogu, odnosno poduzeti “primjerene, odvažne i praktične korake” za zaštitu braniteljica ljudskih prava.

Izvori:

- Rezolucija Vijeća za ljudska prava (UN-ov dokument: A/HRC/RES/22/6), § 12; travanj 2013. godine
- Rezolucija Opće skupštine Ujedinjenih naroda (žene) (UN-ov dokument: A/RES/68/181), § 3 i 5; prosinac 2013. godine
- Rezolucija Opće skupštine Ujedinjenih naroda (UN-ov dokument: A/RES/70/161), § 14; prosinac 2015. godine
- Rezolucija UN-a o ukidanju diskriminacije nad ženama i djevojkama (UN-ov dokument: A/HRC/35/L.29), lipanj 2017. godine

ANALIZA

Međunarodna tijela pozivaju države da rade na suzbijanju nekažnjavanja nasilja nad braniteljicama ljudskih prava te da osiguraju sudjelovanje braniteljica ljudskih prava u razvoju učinkovitih politika i programa povezanih s njihovom zaštitom. Rezolucije također naglašavaju specifične oblike fizičkog i cyber nasilja s kojima se suočavaju braniteljice ženskih prava, poput rodno uvjetovanog nasilja, silovanja i ostalih oblika seksualnog nasilja, maltretiranja, verbalnog zlostavljanja i klevete.

Uključivanje rodne perspektive u zakonodavni okvir mora biti popraćeno i konkretnim aktivnostima nadzora implementacije mjera za zaštitu braniteljica ljudskih prava.

KONTEKST

Radom na suzbijanju rodne nejednakosti i stereotipa, braniteljice ljudskih prava unapređuju seksualna i reproduktivna prava i promiču osnaživanje žena te njihovo aktivno sudjelovanje u društvu. Zbog toga se “češće nalaze u riziku od izlaganja određenim oblicima nasilja i povreda, predrasuda, isključivanja i obiteljskog odricanja nego li njihovi muški kolege”, navodi UN-ov posebni izvjestitelj o braniteljima ljudskih prava.

Odlučnost i uključenost braniteljica ljudskih prava rezultirala je značajnim napretkom u razumijevanju deprivilegiranosti žena i zaštiti njihovih prava i unutar UN-a - usvaja se sve više rezolucija koje se fokusiraju na ljudska prava žena, stvarajući tako snažan korpus standarda namijenjenih njihovoj zaštiti.

“Braniteljice ljudskih prava bore se na dvije razine: prvo kao zagovarateljice ljudskih prava, a zatim i kao žene. Postoji dvostruka diskriminacija i dvostruko nasilje”, ističe braniteljica ljudskih prava Lara Aharonian, direktorica Women’s Resource Centera u Armeniji.

ZAŠTITA PRAVNIKA ZA LJUDSKA PRAVA

Pravnici imaju “ključnu ulogu u zaštiti ljudskih prava” i trebaju moći “slobodno i neovisno izvršavati svoje funkcije, bez straha od odmazde”.

Kako bi osigurale neovisnost pravника, države moraju donijeti “učinkovite zakonodavne, provedbene i ostale primjerene mjere” koje omogućavaju pravicima efikasno izvršavanje njihovih profesionalnih dužnosti.

Države trebaju prilagoditi nacionalno zakonodavstvo “kako bi se osigurala nezavisnost i samostalnost strukovnih udruženja odvjetnika i prepoznala vitalna uloga koju odvjetnici imaju u održavanju vladavine prava te promicanju i zaštiti ljudskih prava.”

Izvor:

- Rezolucija Vijeća za ljudska prava o neovisnosti i nepristranosti pravosuđa, porotnika i vještaka te neovisnost odvjetnika (UN Doc: A/HRC/RES/35/12) § 1, 7, i 15; lipanj 2017. godine

ANALIZA

Termin “pravnik za ljudska prava” odnosi se na bilo kojeg pravnika ili odvjetnika koji pruža pravno savjetovanje žrtvama povreda ljudskih prava, neovisno o njihovom članstvu u profesionalnim udruženjima.

Kako bi osigurale pravo na pošteno suđenje, države moraju izbjegavati uplitanje u prava odvjetnika da zastupaju klijente po vlastitom izboru i rade na problemima koje sami izabiru. Države su dužne osigurati odvjetnicima za ljudska prava jednaku razinu pristupa i uvjete da u povjerenju komuniciraju sa svojim klijentima, kao i svi drugi odvjetnici.

Nezavisnost strukovnih organizacija odvjetnika mora biti poštovana, a izbacivanje iz komore mora služiti samo kao administrativna mjera namijenjena osiguravanju profesionalnih i etičkih standarda struke, a ne kao kazna od strane vlasti. Države se moraju suzdržati od uplitanja u funkcioniranje strukovnih udruženja odvjetnika.

KONTEKST

Povećanja rizika i prijetnji pravicima za ljudska prava zabilježena su u izvještaju “Human Rights Lawyers at Risk”, koji su pripremile Kuće ljudskih prava i HRHF. Ova negativna pojava ima ozbiljne posljedice - pravnici za ljudska prava nisu u mogućnosti raditi sigurno i učinkovito, a njihovim je klijentima onemogućeno uživanje prava na pravnu obranu i zaštitu.

Svi društveni akteri moraju javno priznati važnost uloge pravnika za ljudska prava u promicanju ljudskih prava, demokracije i vladavine prava te izbjegavati njihovu stigmatizaciju. Države trebaju poduzeti dodatne mjere kako bi osigurale zaštitu odvjetnika i sudaca koji se nalaze u većem riziku zbog svoje dvojne uloge: pravnih stručnjaka i branitelja ljudskih prava.

Od ključne je važnosti zaštititi pravnike i njihovu nezavisnost u svrhu ostvarivanja ljudskih prava.

ZAŠTITA BRANITELJA LJUDSKIH PRAVA MANJINA

Branitelji ljudskih prava koji rade na zaštiti i promociji prava manjina imaju važnu ulogu. "Pojedinci i udruženja koji brane prava manjina ili se zalažu za vjerovanja ili stavove manjina ne smiju se suočavati sa stigmatizacijom i diskriminacijom".

Države trebaju "osigurati da zakonodavstvo, politike i prakse ne sprječavaju ostvarenje ljudskih prava manjina ili onemogućavaju rad civilnog društva na zaštiti i promociji njihovih prava."

Izvori:

- Rezolucija Opće skupštine Ujedinjenih naroda (UN-ov dokument: A/RES/70/161), § 15; prosinac 2015. godine.
- Rezolucija Vijeća za ljudska prava o prostoru civilnog društva, 1 (UN-ov dokument: A/HRC/RES/32/31), § 5; srpanj 2016. godine.

ANALIZA

Branitelji ljudskih prava koji propituju društvene i kulturne norme, a ne uklapaju se u stereotipe i zadane uloge ili oni koji preispituju strukture moći u društvu suočavaju se s većim i specifičnijim rizicima od branitelja ljudskih prava koji djeluju ostalim područjima zaštite i promocije ljudskih prava. Specifično, to uključuje i branitelje ljudskih prava

koji rade na zaštiti i promociji ljudskih prava seksualnih ili nacionalnih manjina te autohtonog stanovništva. UN-ov posebni izvjestitelj za branitelje ljudskih prava naglašava da su ovi branitelji ljudskih prava često stigmatizirani i izloženi prijetnjama i napadima zbog vlastitog identiteta i posla koji rade.

Branitelji manjinskih prava trebaju specifičnu i veću razinu zaštite od nasilja i diskriminacije, a države moraju izraziti javnu podršku i zauzeti čvrsto stajalište o neprihvatljivosti nasilja. Nekažnjavanje počinitelja predstavlja "zlonamjernu legitimizaciju takvih činova nasilja". "Zaštita branitelja manjinskih prava je učinkovita samo ako je pristup njihovoj zaštiti holistički i međusektorski", navodi UN-ov posebni izvjestitelj za branitelje ljudskih prava.

KONTEKST

Unatoč neprijateljskom okruženju u kojem djeluju, branitelji ljudskih prava manjina uspijevaju privući pažnju međunarodne zajednice i ukazati na stanje ljudskih prava pripadnika manjina.

Branitelji koji se zalažu za prava lezbijki, gejeva, biseksualaca, transrodnih ili interseksualnih

osoba (LGBTI) okupili su se i mobilizirali diljem svijeta, te su zagovaračkim naporima uspjeli pridonijeti promjeni javnog mnijenja. Unatoč tome, ovi se branitelji ljudskih prava i dalje suočavaju s brojnim pokušajima ucjena, iznuda i klevetničkih kampanja od strane homofobnih skupina, posebice na internetu i društvenim mrežama. Posebni izvjestitelj o braniteljima ljudskih prava naglašava da se branitelji ljudskih prava LGBTI osoba suočavaju i s pritiskom pojedinih vjerskih skupina koje ih opisuju "kao prijetnju tradicionalnim vrijednostima i kao ljude koji promiču nemoralne i dekadentne zapadnjačke vrijednosti".

Branitelji ljudskih prava i grass-roots aktivisti koji rade na zaštiti i promicanju prava tražitelja azila se također suočavaju s prijetnjama njima osobno i njihovim obiteljima zbog povećane politizacije i kriminalizacije njihova djelovanja.

Države moraju usvojiti ciljne i promišljene mjere za zaštitu branitelja ljudskih prava manjina i omogućiti sigurno okruženje za provođenje njihovih aktivnosti.

ZAŠTITA ČLANOVA OBITELJI BRANITELJA LJUDSKIH PRAVA

Osim zaštite samih branitelja ljudskih prava, države se trebaju "suzdržati od svih oblika zastrašivanja ili odmazde prema... članovima njihovih obitelji i suradnika te im osigurati adekvatnu zaštitu."

Države trebaju javno osuditi takve postupke i osigurati da članovi obitelji "nisu spriječeni u ostvarivanju univerzalnih ljudskih prava."

Državni i drugi akteri koji su odgovorni za nasilje i zlostavljanje suradnika i članova obitelji branitelja ljudskih prava moraju "bez odgode biti procesuirani provođenjem nepristranih istraga."

Izvori:

- Rezolucija Vijeća za ljudska prava (UN-ov dokument: A/HRC/RES/22/6), § 14; travanj 2013. godine.
- Rezolucija Opća skupština Ujedinjenih naroda (UN-ov dokument: A/RES/70/161) § 5 i 9 (b); prosinac 2015. godine
- Rezolucija Vijeća za ljudska prava (UN-ov dokument: A/HRC/RES/31/32) § 6; ožujak 2016. godine

ANALIZA

Članovi obitelji branitelja ljudskih prava također imaju prava koje proizlaze iz standarda i mjera za zaštitu branitelja ljudskih prava budući da su zbog srodstva ili poznanstva s braniteljima izloženi jednakim rizicima.

Države imaju obvezu poštivati, štiti i ostvarivati ljudska prava svih pojedinih članova obitelji. U tom kontekstu, obitelj treba biti shvaćena u širem smislu, uključujući, ali ne ograničavajući se na suprugu ili partnera, djecu bilo koje dobi i roditelje branitelja ljudskih prava.

Nasilje ili zastrašivanja članova obitelji branitelja ljudskih prava često je čin odmazde. Stvarna meta su branitelji ljudskih prava i njihov rad. Ciljanje članova obitelji način je vršenja pritiska na branitelje ljudskih prava kako bi ih se odvratilo od daljnjeg djelovanja i izražavanje kritike.

KONTEKST

Članovi obitelji branitelja ljudskih prava sve su češće pod pritiskom u represivnim zemljama gdje su izložene administrativnim i zakonskim progonima. To uključuje zapljenu njihove imovine i bankovnih računa, zabrane

putovanja, velike porezne sankcije, prijetnje njihovim poslovima ili namicanju sredstava za život, pa čak i zatvor.

Direktno uplitanje tijela javnih vlasti privatnost branitelja ljudskih prava predstavlja svakodnevni teret i za članove njihovih obitelji. Nadalje, u slučajevima kada su branitelji ljudskih prava prisiljeni sa svojim obiteljima bježati od opasnosti, članovima njihovih obitelji uskraćena su temeljna ljudska prava, primjerice djeca nisu u mogućnosti redovito pohađati školu.

Međunarodna tijela svjesna su opasnosti u kojoj se nalaze branitelji ljudskih prava i kolateralnog efekta na članove njihovih obitelji, te su iz tog razloga proteklih godina proširila opseg zaštite i na njih.

Države moraju usvojiti adekvatan zakonski okvir za zaštitu članova obitelji branitelja ljudskih prava i pomno pratiti njegovu provedbu.

MEĐUNARODNI STANDARDI U REZOLUCIJAMA

PREGLED GLASOVANJA

HRC Rezolucija 22/6

Travanj 2013.

Kosponzora: 102
Usvojena konsenzusom

UNGA Rezolucija 70/161

Prosinac 2015.

Kosponzora: 73
Da: 127
Ne: 14
Nije glasovalo: 11
Suzdržano: 41

HRC Rezolucija 31/32

Ožujak 2016.

Kosponzora: 61
Da: 33
Ne: 6
Suzdržano: 8

HRC Rezolucija 35/12

Lipanj 2017.

Kosponzora: 42
Usvojeno konsenzusom

UNGA Rezolucija 35/12

Prosinac 2017.

Kosponzora: 76
Usvojeno konsenzusom

PREGLED PO DRŽAVAMA

Ovaj pregled pokazuje kako je svaka zemlja glasovala, s lijeva na desno; Travanj 2013.; Prosinac 2015.; Ožujak 2016.; Lipanj 2017.; Prosinac 2018.

Podebljanim su tekstom naglašene države u kojima su aktivni HRFH i Kuće ljudskih prava.

- Kosponzor
- Da ili konsenzus
- Ne
- Nije glasovala
- Suzdržana
- Nije članica Vijeća za ljudska prava UN-a u vrijeme glasovanja

Afganistan					Čad					Grčka					Luksemburg					Panama					Svazi				
Albanija					Čile					Grenada					Madagaskar					Paragvaj					Švedska				
Alžir					Kina					Gvatemala					Malavi					Peru					Švicarska				
Andora					Kolumbija					Gvineja					Malezija					Filipini					Sudan				
Angola					Komori					Gvineja Bisau					Maldivi					Poljska					Sirija				
Antigva i Barbuda					Kongo					Gvajana					Mali					Portugal					Makedonija				
Argentina					Kostarika					Haiti					Malta					Katar					Tadžikistan				
Armenija					Obala Bjelokosti					Honduras					Maršalovi Otoci					Rumunjska					Tanzanija				
Australija					Hrvatska					Mađarska					Mauritanija					Ruska Federacija					Tajland				
Austrija					Čipar					Island					Mauricijus					Ruanda					Togo				
Azerbejdžan					Kuba					Indija					Meksiko					Sveti Kristofer i Nevis					Tonga				
Bahami					Češka					Indonezija					Mikronezija					Sveta Lucija					Trinidad i Tobago				
Bahrein					Džibuti					Iran					Moldova					Sveti Vincent i Grenadini					Tunis				
Bangladeš					Danska					Irak					Monako					Samoa					Turska				
Barbados					Dominika					Irska					Mongolija					San Marino					Turkmenistan				
Bjelorusija					Dominikanska Republika					Izrael					Crna Gora					Sveti Toma i Prinsipe					Tuvalu				
Belgija					DR Kongo					Italija					Maroko					Saudijska Arabija					Uganda				
Belize					Istočni Timor					Jamajka					Mozambik					Senegal					Ukrajina				
Benin					Ekvador					Japan					Mjanmar					Srbija					Ujedinjeni Arapski Emirati				
Butan					Egipat					Jordan					Namibija					Sejšeli					Ujedinjeno Kraljevstvo				
Bolivija					El Salvador					Kazahstan					Nauru					Sijera Leone					Sjedinjene Američke Države				
Bosna i Hercegovina					Ekvatorska Gvineja					Kenija					Nepal					Singapur					Urugvaj				
Bocvana					Eritreja					Kiribati					Nizozemska					Slovačka					Uzbekistan				
Brazil					Estonija					Kuvajt					Novi Zeland					Slovenija					Vanuatu				
Brunei					Etiopija					Kirgistan					Nikaragva					Solomonski Otoci					Venezuela				
Bugarska					Fidži					Laos					Niger					Somalija					Vijetnam				
Burkina Faso					Finska					Latvija					Nigerija					Južna Afrika					Jemen				
Burundi					Francuska					Libanon					Sjeverna Koreja					Južna Korea					Zambija				
Kambodža					Gabon					Lesoto					Norveška					Južni Sudan					Zimbabve				
Kamerun					Gambija					Liberija					Oman					Španjolska									
Kanada					Gruzija					Libija					Pakistan					Šri Lanka									
Cape Verde					Njemačka					Lihtenštajn					Papua Nova Gvineja					Palestina									
Centralna Afrička Republika					Gana					Litva					Palau					Surinam									

MEĐUNARODNI STANDARDI KROZ 20 GODINA

● Pravo da se djeluje kao branitelj/ica ljudskih prava

● Javna podrška braniteljima ljudskih prava

- Dokidanje kriminalizacije branitelja ljudskih prava
- Ukidanje restrikcija na izvore financiranja nevladinih organizacija
- Izbjegavanje pravnih restrikcija i restrikcija u procesu registracije
- Uvažavanje drugačijih mišljenja
- Osiguravanje slobodnog pristupa medijima
- Ukidanje svih oblika odmazde
- Zaštita braniteljica ljudskih prava
- Poštivanje neovisnosti nevladinih organizacija

1998

Ujedinjeni narodi usvajaju Deklaraciju o braniteljima ljudskih prava.

2008

Vijeće Europe usvaja Deklaraciju o braniteljima ljudskih prava.

2011

Nastavno na reformu Komisije za ljudska prava UN-a i osnivanje Vijeća za ljudska prava UN-a 2006. godine, Vijeće UN-a za ljudska prava 2011. godine konsenzusom je usvojilo prva tematsku rezoluciju o braniteljima ljudskih prava.

Posebna izvjestiteljica UN-a za branitelje ljudskih prava, Margaret Sekaggya predstavlja svoj izvještaj o Armeniji.

2013

Human Rights House Foundation podržava rezolucije Vijeća za ljudska prava UN-a koje propisuju snažne standarde.

Anna Dobrovolskaya (Youth Human Rights Movement, Kuća ljudskih prava Voronezh) na zasjedanju Vijeća za ljudska prava govori o potrebi za zaštitom branitelja ljudskih prava.

2014

Human Rights House Foundation pokreće kampanju koja ilustrira međunarodne standarde u cilju podizanja svijest o rezolucijama za zaštitu branitelja ljudskih prava.

Human Rights House Foundation organizira izložbu fotografija žena braniteljica ljudskih prava iz različitih Kuća ljudskih prava. Fotografija: portret Lele Tsiskarishvili (Kuća ljudskih prava Tbilisi). Fotograf: Daro Sulakauri

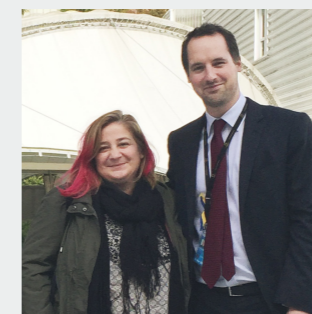
2015

● Ukidanje arbitrarnih uhićenja i pritvaranja

● Zaštita branitelja ljudskih prava manjina

● Zaštita članova obitelji branitelja ljudskih prava

Međunarodna zajednica potvrdila poziv za zaštitu branitelja ljudskih prava, posebice braniteljica ljudskih prava. Kina, Rusija i druge države glasovale su protiv nove rezolucije.

Lara Aharonian (Ženski centar Armenija, Kuća ljudskih prava Yerevan) s Human Rights House Foundation na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda zagovara novu rezoluciju, na slici s Florianom Irmingerom

2016

● Sprječavanje nekažnjavanja, preuzimanje odgovornosti

● Pozivanje na odgovornost poslovnih subjekata

Opća skupština Ujedinjenih naroda organizira prvi ikada događaj na temu ljudskih prava koji se održava na visokoj razini.

Milan Antonijević (YUCOM, Kuća ljudskih prava Beograd) na Općoj skupštini UN-a govori o braniteljima ljudskih prava, na slici s Vesnom Pusić.

2017

● Zaštita pravnik za ljudska prava

Dvadeseta godišnjica Deklaracije podcrtava vrijednu ulogu branitelja omogućujući time stvaranje okruženje za promicanje novog, pozitivnog narativa o braniteljima ljudskih prava.

Human Rights House Foundation uoči 20. godišnjice Deklaracije poziva na rezoluciju koja će odati priznanje braniteljima ljudskih prava.

Human Rights House Foundation organizira prvi brifing otvorenog tipa za Odbor ministara Vijeća Europe o braniteljima ljudskih prava.

Danuta Przywara (Helsinki Foundation for Human Rights) na otvaranju Vijeća za ljudska prava UN-a govori o radu branitelja ljudskih prava.

Tetiana Pechonchik (Human Rights Information Centre, Kuća ljudskih prava Krim) uz Human Rights House Foundation na Općoj skupštini UN-a zagovara novu rezoluciju.

Posebni izvjestitelj UN-a o braniteljima ljudskih prava, Michel Forst predstavlja svoj izvještaj o Mađarskoj.

Zahvaljujemo se donatorima i podržavateljima Human Rights House Foundation. Posebnu zahvalnost dugujemo Ministarstvu vanjskih poslova Kraljevine Norveške i Ministarstvu vanjskih poslova Švicarske Konfederacije koji su svojim velikodušnim doprinosima omogućili izdavanje ove publikacije.

Norwegian Ministry
of Foreign Affairs

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Federal Department for Foreign Affairs FDFA

Publikacija “Prava branitelja ljudskih prava” ima za cilj promicati i izgrađivati razumijevanje međunarodnih standarda te osigurati jasan, dostupan i ciljani uvid u standarde i kontekst koji ih okružuje.

Publikacija služi kao alat braniteljima ljudskih prava koji pruža jasan, dostupan i ciljani uvid u standarde i kontekst koji ih okružuje.

Branitelji ljudskih prava mogu je koristiti za diseminaciju standarda na nacionalnoj razini, suradnju s institucijama i pozivanje država da preuzmu odgovornost za međunarodno preuzete obveze, kao i za poticaj na raspravu o važnosti branitelja ljudskih prava i njihovog rada.

Publikacija obuhvaća 16 standarda temeljenih na sadržaju značajnih rezolucija povezanih s braniteljima ljudskih prava i njihovim radom, te sažima glavne odrednice svakog standarda navedenog u rezolucijama.

Human Rights House Foundation
Org. br. 976 055 365

Oslo (sjedište)
Kirkegata 5
0153 Oslo, Norveška
hrh@humanrightshouse.org

Ženeva
Rue de Varembé 1, PO Box 35
1211 Ženeva 20, Švicarska
geneva@humanrightshouse.org

humanrightshouse.org